

ילכו בני ישראל בדרך הזה, ויהיה הבחי' של נסתלקה ממנו שכניה כי לא ילכו בדרך השכינה אלא יבקשו רק לראות און ועמל בישראל, אז יהיה קץ וסוף לכל צרותינו.

מכאן תוכחת מגולה לאלו המבקשים ללמד חובה על בני ישראל, דהלא אנו נמצאים כבר למעלה מ־מ"ט מאות שנה בגלות המר הזה, וכבר עמד עלינו איש צר ואויב הרשע היטלר ימ"ש והחריב קהילות שלמות מישראל, הרג מליוני יהודים אנשים נשים וטף ותינוקות של בית רבן, ואך מעט מועיר נותרו שארית הפליטה, ועדיין אותו יצר הרע מרקד בינינו לקלל ולגדף את ישראל. הרי אפילו הס"מ בעצמו כבר מתבייש במה שעשה לבני ישראל ואינו יכול לקטרג עליהם יותר, כמאמר הבעש"ט הק' ז"ע, ואיך זה שכלב האנשים הללו אין מתעורר רגש של רחמנות על ישראל קדושים, ומה להם לדבר סרה עליהם אחר שעברו גלות ארוכה כזאת והם דוויים וסחופים בין העמים. רואים בחוש שנלקח הדעת ושכל הישר מבני אדם ולכן אינם יודעים את דרך האמת ואיזהו דרך ישכון אור.

האם בומננו צריכים לצדיקים ומליצי יושר כהרה"ק מבארדיטשוב ז"ע שיאמרו שכבר די והותר סבלנו בגלות המר הזה ושאינן צריכים עוד שנית חורבן והשחתת עולם. הלא כל מי שלאחר הגלות הארוכה עדיין יודע שהוא יהודי והוא נראה קצת כיהודי ומתפלל מעט כפי יכולתו, והוא אוכל מה שהוא חושב שהוא כשר ושומר שבת כפי הבנתו והשגתו, גם הוא בכלל ישראל יכונה וגם הוא יבורך כתוך כלל ישראל.

כן היה דרך כל הצדיקים הקדושים לעורר וללמד זכות והיה לבם מלא רחמים אפילו על הפחותים ביותר, כמו שמצינו (פתיחת דא"כ"ו, ל"ח) בירמיה הנביא, שלאחר שהוכיח את בני ישראל על כל עוונותיהם, הרי כשיצאו בגלות והוא היה לו רשות מנכוכדנצר לילך ולבוא כרצונו, כאשר ראה אצבעותיהם של בני ישראל הגולים מתגוללים בארץ, הרים אותם ונשקם ובכה עליהם, אף שהיו עובדי עבודה זרה וחטאו בכל העבירות החמורות, כי הוא ידע שבאמת אין לחלות האשמה בבני ישראל בהיות שהם נדחו אחר המסיתים, וגם אכותיהם ואבות אבותיהם כבר לא התנהגו בדרך טובים, וכך חיפש עליהם מליצות יושר וזכות באמתלאות שונות ובכה וכיקש רחמים עליהם.

כזאת מצינו גם באגרת תימן הנרפס מהרמב"ם, שכחבה לחזק את ישראל ובה הוא מתאונן על הצרות הרבות הפוקדים אותם, והריהו מקונן על השמועות הרעות המגיעות מהנעשה אף לאלו שיצאו לשמר עכ"פ למראית עין, ועברו על מ"ע של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב, ל"ב), שרודפים אותם והם נתונים להריגה ולמכות לכלימה וחרפה. גם האברכנאל קונן בשעתו על הצרות שעוברים האנוסים שנשארו בספרד, אף שלא עשו כרובם של בני ישראל שמסרו נפשם על יהדותם על קידוש ה' או שגלו מספרד, שהם

לא עמדו בניסיון לקדש שם שמים ברכים ורצו להישאר בין הגויים התנהגו כלפי חרץ כגויי הארצות, ומ"מ הרבה לקונן ולכנות על הצרות והתלאות אשר הם עוברים שמה. כי זה כאמור היה דרכם של הצדיקים הקדושים, וכפי שכתבו תלמידי הבעש"ט (ראה כעש"ט עה"ת, פרשת קדושים, אות כ"ה: ליקוטי מוה"ר, מהר"ק, סימן רמ"ב) שאפילו על רשע שבישראל צריך ללמד זכות ולא לדבר עליהם סרה.

הן אמת שמאידך גיסא יש להיוזר מאד שלא להתחבר ח"ו לעושי רשע ולא להתחזיק במעשיהם, ובקל יכולים לסטות ולטעות מן הדרך הישרה, ולכן צריך לאחוז בדרך האמצעית שהיא דרך התורה ודרך האמת, לא לסטות לימין ולא לשמאל, ולבקש מהשי"ת שיאיר עיניהם של הרשעים וילמד תועים בינה וירחם עליהם ויתן להם כח ודעת לשוב לדרך הישר. על זה אמה"כ (ויקרא י"ט, י"ז) הוכח תוכיח את עמיתך ולא חשא עליו חטא, שאף שבוודאי הנך מחוייב להוכיחו על מעשיו ולהדריך אותו בדרך ה' ולומר לו שאינו הולך בדרך טובים, אך מ"מ אל תגדיל ואל תרבה את החטא יותר ממה שהוא ואל תלמד עליו חובה.

כשרואים אדם מישראל שנכשל בדבר עבירה צריכים להתמלא רחמים עליו. כן הוא דרכו של הצדיק, וכאשר הוא רואה אחד שעובר עבירה הריהו לוקח ספר תהלים ובוכה לפני השי"ת ומעורר רחמים ואומר, רבש"ע מדוע הנחת שליהודי זה תהיה רוח טומאה גדולה כל כך, מדוע הנך נתן רשות ליצר הרע ולכוחות הטומאה להתגבר כל כך בעולם, הרי אתה רבש"ע כל יכול וכידיך התחליש ולבטל את כח הסט"א כמו שהוצאת את בני ישראל ממצרים גם כשהיו בשפל המצב והשר של ים קטרג עליהם שהם עובדי עבודה זרה (ילקוט, פרשת בשלח, רמ"ו ור"ז), ולמה תחריש כיום הזה ותניח לכוחות הטומאה לבלבל את דעתם ולטרדם מן העולם. הצדיק מבקש מהבוכ"ע שיתמלא רחמים וישיע אותם וילמד תועים בינה, וכולל אף את עצמו עם החוטאים והפרשעים בבקשתו, השיבנו אבינו לתורתך וקרבתו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, היינו שמבקש שנוכל כולנו לחזור בתשובה שלימה.

זהו דרך האמת כענין ההתייחסות אל הרשעים באהבה ובחמלה, כפי שראו אצל הצדיקים הקדושים, כמו שמצינו (בראשית כ"ד, כ"ח) וראהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, היינו שמצא בו נקודה טובה אחת אשר הוא הצד ציד ועושה לו מטעמים, ועל כן כבר אהב אותו וחשב בדעתו אולי אם ימשיך עליו הברכות ישוב בתשובה שלימה, ולא לימר עליו חובה. גם כאשר לקח יעקב את הברכות ממנו, הרי כאשר רק עק עשו ועק גדולה ומרה מיד נכמר רחמי יצחק עליו וכיך אותו שנית. ובוודאי שכל המאמין בתורת משה ומאמין בקדושתו של יצחק אבינו לא יעלה בדעתו לומר שעשה כן מחמת רחמי האב על הבן, אלא שזאת היא דרך האמת ודרך התורה, והתורה היא תורת חיים ומטנה תוצאות חיים ללמד איך צריך אדם מישראל להתנהג וללמד זכות אפילו על הרשעים.

זהו שאמר יעקב, הקבצו ושמעו בני יעקב, היינו שכני ישראל יזכו להקבץ מגלותם ולשמע קול מבשר אפילו כאשר יהיו בשפל המדרגה בבחי' בני יעקב, כי הקב"ה יאמר דיו לאבל שיעמוד באבלו ובין עושין תשובה ובין אין עושין תשובה נגאלין (סנהדרין צו. ט), ובכל מצב שיהיו, ראויים הם ללמד עליהם זכות ושחבוא הגאולה.

*

עוד יפורשו הפסוקים על פי הנ"ל, דהנה בזמן שישראל עושים רצונו של מקום הם מכונים בבחי' יום, ובזמן שאין עושים רצונו של מקום הם משולים ללילה, וכמ"ש רש"י עה"פ (דברים לז, טו) וכימין דבאך, וכימין שהם טובים לך כמנין ימין, כל הימים אשר אתם עושים רצונו של מקום, יהיו דבאך שכל הארצות יהיו רובאות כסף וזהב לארץ ישראל. ובשפתי חכמים (שם, אות ט) שכשאין עושין רצונו של מקום אין הימים קריים ימים. כן יש כמה מקראות מוכיחים על זה שהרשעים נמשלים לחושך ולילה כמאמ"כ (קמ"ב ב, ד) הכסיל בחושך הולך, ורשעים בחושך ידמו (שמואל א ב, ט).

על זה אמר יעקב, האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם ואגלה לכם מתי יהיה הקץ, שזה יהיה באחרית הימים, היינו כשכבר לא יהיו בני ישראל במדרגת ימים, כי לא יהיו עושין רצונו של מקום במדרגה הראויה, ומשנה לשנה ירדו יותר ויותר ממדרגתם עד שכבר יאחזו בבחינת אחרית הימים ולא יראו בהם שום נקודות טובות.

*

אמנם לעומת כל האמור, מאידך גיסא ניכר בדור הזה מעלתם ושבתם של בני ישראל יותר משאר הדורות, ובוודאי שהוא מפלאות תמים דעים מה שרואים היום את ריבוי הבעלי תשובה, שבארץ ישראל יש היום אלפים רבים של בעלי תשובה יראים ושלמים, אשר עם כל החשכות ואף שבכלים הטמאים מסיחים ומדיחים נגד כל דבר שבקדושה ומתנכס שם דורות של שמד, עם כל זה עזבו כל הטומאות והתאוות והלכו ללמוד תורה בישיבה יומם ולילה. מי יכול להשיג מעלתו של אחד שהיה מתגורר בקיבוץ והכל היה מותר לו לאכול והיה מתנהג בהפקרות ובפריצות, ובבית אחת עובד הכל ועובר להתגורר בין יהודים שומרי תורה ומצוות, ונעשה גם הוא שומר תורה ומצוות, שומר שבת ומרחיק עצמו מדבר עבירה ומתמסר ללימוד התורה.

גם כאן באמריקה מצב היהדות הוא הרבה יותר טוב ממה שהיה כאן לפני חמשים שנה. אמנם לא ללמד על הכלל כולו יצא, אבל מכל מקום כל יהודי המתעורר מעצמו לגלות את יהדותו הרי זה חידוש נפלא, ואי אפשר להבין איך בדור עני ואביון כזה שיש בו הסתר פנים גדול כל כך ואין לנו צדיקים שיתוויר את הדור למוטב כמשה ואהרן וירמיה ומרדכי, שהרי לא נשאר לנו מאומה, פנינו לימין ואין עוזר ולשמאל ואין סומך, וכל מחשבות בני אדם נתונים בתאוות וממון, ואין אצל מי ללמוד את דבר ה', ועכ"ז יודעים שהיו נדחים לגמרי מדת משה וישראל מתעורר בהם מעצמם נקודת היהדות.

האם יכולים אנו להשיג את גודל הנסיון של אותו יהודי שמחליט בעצמו שאין רצונו להיות כגוי ושטוב לו יותר להיות יהודי, ומתרחק מן הגויים וחוזר למקור מחצבתו, או שבורח מאמריקה ועוזב הכל במחשבה טהורה שרוצה להתגורר בין יהודים בארץ ישראל. וכי יכולים אנו לשער ולמדוד גדלותו של יהודי זה, שהוא שקול כמעטו כנגד ששים רבוא.

בזמננו רואים אשר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (דברי הימים א יז, טא), היינו אפילו כאשר הם בבחי' גוי ועושים מעשה גויים, כמו שפירש רש"י עה"פ (בראשית לה, יא) גוי וקהל גוים, שעתידיים בניו להקריב בשעת איסור כמות כגויים בימי אליהו, מ"מ הם אחד בארץ, כי דווקא אז ניכר מעלתם ביותר איך ששבים וחוזרים למקור מחצבתם ומתרחים מהם בעלי תשובה. מאידך, הגויים כטומאתם ואכזריותם נעשים גרועים יותר ויותר, ואין אפילו אחד מני רבבה שישמרו את שבע מצוות בני נח, והם חוטאים בגזל ועריות ואבר מן החי, ואינם מאמינים באמת בה' ובאחדות הבורא, וכל אמונתם הוא שוא ושקר כלפי חוץ (ראה שרית דברי יציב, חלק א, אורח חיים, סימן צ: שם, חלק ג, יורה דעה, סימן ט), וכל חייהם שואפים להיות זוללים וסובאים בחנאות שלהם אשר הם עושים כמטוה של הודאה לה' וכיוצא באלו.

אצל בני ישראל הקדושים רואים שעם כל שפלות הדור יש מהם הרבה שמוסרים נפשם על יהדותם ואמונתם. יהודים ממדינת רוסייה עזבוים אחריהם את כל ביתם ורכושם כדי להתגורר בין יהודים, מה שאין שומעים על שאר הגויים, כגון אלו שמקורם מגרמניה ופולין המתגוררים ברוסיה ופוזרים על פני כל המדינה, שהם מוצאים את מקומם שם ויש להם שם מנוח ומרגוע ואינם מחפשים לחזור למקומם, ורק היהודים בכל המקומות אינם מוצאים את מקומם, כי נקודת היהדות מתעוררת בקרבם לרצות להיות בין יהודים, ובמסירות נפש באים לגור בין אנשים מישראל.

אף שלדאבוננו אין לנו את הכח והודעת הראויה איך לדבר עם יהודים יקרים אלו ואיך להדריכם ולקרנם לתורת ה', וכמעט אין מי שיתמסר אליהם ללמוד אתם את הדרך אשר ילכו בה, אבל בוודאי שאין לשפוך עליהם אש וגפירת ולהרחיקם כליל מאתנו, שעל הדבר הזה התנבא יחזקאל ואמר (יחזקאל לה, ב-ה) הוי רועי ישראל אשר היו רועים אותם הלא הצאן ירעו הרועים, את החלב תאכלו ואת הצמר תלבשו הבריאה תזכחו הצאן לא תרעו, את הנחלות [פירש"י, הכחשות מאין כת] לא תזקתם ואת החולה לא תפאטם ולנשברת לא תחשבתם ואת הנדחת לא תשבתם ואת האבדת לא תבקשתם ובחזקה ודינתם אותם ובפרך, ותפוצינה מבלי רועה ותהיינה לאכלה לכל חית השדה ותפוצינה. נבואה נראה זו שייכת לדורנו עד מאד, שנשארו בבחינת שתי כרעים או כדל אחזן (משנ"ט גי'ט), ואין מי שירחם ויביט על הנשמות הנידחות ולהדריכם בדרך ה', וככל שעוברים השנים רואים יותר ויותר איך שנבואה זו מתקיימת.